

Overgenomen uit: Begijnhofkrant 6 (2004) 4

Geschiedenis van de Turnhoutse kant

Johan Van Gorp

De verfijnde kunst van het spellenwerk zou door Vlaamse handelaars die zich in Venetië gevestigd hadden om hun producten zoals laken en garen aan de man te brengen, in Vlaanderen zijn ingevoerd, Uit de naaldkant (1) is in de 15de en 16de eeuw de kloskant (2) ontstaan in Italië en Vlaanderen. Kant was een luxeproduct, dat eertijds geklost werd in de saletten van kastelen, patriciërswoningen, kloosters en begijnhoven, Een schilderijtje van Johannes Vermeer uit ca. 1664-1665, bekend als De kantklosster en te zien in het Louvre in Parijs, is een bewijs dat kant overal in de Nederlanden geklost werd.

De gegoede burgerij hield er een verfijnde leefcultuur op na, die zich eveneens uitte in haar kledij. Het dragen van kant was voorbehouden aan de hogere geestelijken en de burgerij. Reeds in het begin van de 17de eeuw was het klossen van kant bekend in Turnhout. Een post uit de rekeningen van 16141615 van H. Van der Schoot, rentmeester van de Prins van Oranje, levert het onweerlegbare bewijs daarvan. Een bedrag van 36 L. 9 st. werd genoteerd voor het betalen van vier begijntjes in Turnhout die "diversch spellewerck" hadden geleverd voor rentmeester had de opdracht gekregen daarvoor te zorgen en de kant naar het Hof in Breda te sturen. Dit document was te zien op de kanttentoonstelling in het Begijnhof in november 2003. Er is eveneens geweten dat in 1637 het weeskind Anneke Hermans bij begijn Cornelia Rijsels werd opgenomen om het spellenwerk zowel als het lezen en schrijven aan te leren. En in 1677 werd Jan Wilants opgehangen en zijn vrouw Adriana Templeirs gezeseld, omdat ze kanten van de kussens hadden gesneden op het Begijnhof.

Kantwerksters in de Turnhoutse volkswijken rond 1910

In de 17de eeuw ontstonden de kantsoorten. Deze werden aangeduid met plaatsnamen, waaronder heel wat Vlaamse steden. Zo kennen we de Mechelse kant, de Rijselse kant, de Binche-kant, de Valenciennes-kant, de Parijse kant enz. Turnhout nam kanten onder zijn hoede die op hun plaatsen van ontstaan allang niet meer geklost werden. Zo had Turnhout het monopolie verworven van de Mechelse kant of ijsgrond, Parijse kant en Rijselse kant. De Parijse kant is in Turnhout in grote hoeveelheden geklost, zodat men deze Turnhoutse kant is gaan noemen. Deze kant was in Engeland zeer gegeerd en kreeg in de volksmond dan ook de naam Engelse kant.

Turnhoutse kantwerkster voor haar huisje in het "Papenstraatje", de huidige Baron du Fourstraat in Turnhout omstreeks 1940

De bekendheid van Turnhout voor zijn kloskant danken we aan de vele moeders die het klossen steeds opnieuw hebben doorgegeven aan hun dochters. De grote vraag naar kant deed privéschooltjes ontstaan, die werden opgehouden door ervaren kantwerksters. De eerste beroepsschool werd in 1871 ingericht door de Kanunnikessen van het Heilig Graf, die in 1910 een tweede afdeling startten in de school van de Heilig Hartparochie. In dat jaar ontstond eveneens de modelkantschool aan de Kinkstraat in Turnhout, waar ook algemene vorming werd gegeven en dit door het samenbrengen van de laatste privéschooltjes. De kantwerksters werkten in opdracht van een kantkantoor of kanthandelaar. Deze lieden verkochten hun kant aan grotere kantoren in Antwerpen, Brussel, Gent enz. Zo werd de kloskant van Turnhout over de hele wereld verspreid.

Na de Tweede Wereldoorlog ging het snel bergaf met de Turnhoutse kant omwille van de veranderde levenswijze en gewijzigde klederdracht. Toch wordt tot op heden nog altijd prachtige artistieke kant geklost. Dat danken we onder meer aan de Afdeling Kant van de Academie voor Schone Kunsten in Turnhout.

De kant was lange tijd een symbool voor de stad Turnhout. Kant werd als geschenk aangeboden bij belangrijke gebeurtenissen. Bij het huwelijk van Koning Boudewijn met Koningin Fabiola werd door de stad een in Turnhout gekloste stola in Parijse en Rijselse kant geschonken. Turnhout was een belangrijk kantcentrum. We kunnen dan ook nog een belangrijke collectie artisanale kant bewonderen zowel in het Begijnhofmuseum als in het Taxandriamuseum.

Johan Van Gorp

(1) Naaldkant: bestaat uit een dichte stof, waaruit draden getrokken worden en waarvan de overblijvende draden verbonden en gegroepeerd worden met de naald.

(2) Kloskant: wordt gemaakt met klossen volgens een patroon dat op een naaldenkussen is gehecht.

Bron: Verschuieren Groot Encyclopedisch Woordenboek